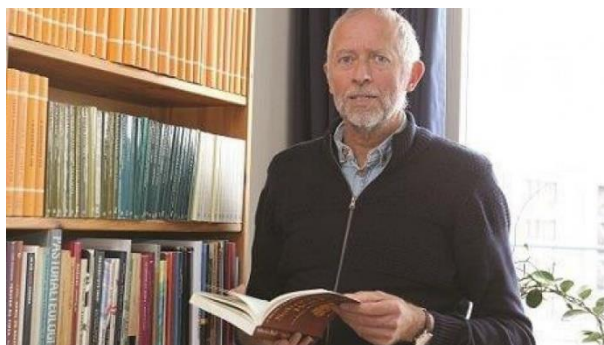

Nej, jeg er ikke fundamentalist

Af Børge Haahr Andersen
Rektor på Dansk Bibel-Institut

Hvis ikke vi tror på Bibelens Jesus, er det en menneskelavet afgud, og ikke den rigtige Jesus, vi møder.

Et ord kan starte som en smædebetegnelse, men blive en hædersbetegnelse. Sådan er det, så vidt vi kan se, med ordet kristen. I Antiokia får disciplene tilnavnet kristne. Man lavede en forvrænget gengivelse af navnet Kristus. Det var ment som en hån, men disciplene tog betegnelsen til sig med stolthed, og siden har Jesu tilhængere kaldt sig kristne.

Den nu afdøde kristne forfatter Poul Hoffman havde det på samme måde med ordet fundamentalist. Udtrykket har sin oprindelse i USA, hvor en række evangeliske kristne for hundrede år siden opsummerede i five fundamentals, hvad der for dem var det uopgivelige i den kristne tro. De ville gerne skabe et bolværk mod den liberale teologi og dens omtolkning af de centrale trossandheder. En amerikansk journalist brugte i 1920 udtrykket fundamentalist om denne markante evangelikale strømning, og det blev senere en betegnelse, de tog positivt til sig. Poul Hoffman tog ordet til sig som en hædersbetegnelse, selv om ordet i mellemtiden var blevet et skældsord både i USA og i Vesten. Jo mere hånligt han blev omtalt som en meget typisk fundamentalist, jo mere stolt blev han over at være én, der var kendt for at holde fast på det fundamentale.

En anden afdød kendt skikkelse var den norske professor Carl Fr. Wisløff. Han reserverede sig på et tidligt tidspunkt fra at blive kaldt fundamentalist. Ikke fordi han var

uenig i det bibelsyn, som blev formuleret i den evangelikale bevægelse. Men fordi han som luthersk teolog savnede nogle fundamentals og ville have valgt en anden betoning af de uopgivelige trossandheder, end de evangelikale havde for 100 år siden. Mange lutherske teologer har gjort som Wisløff. De har tilsluttet sig sagen i de fem fundamentals, men har ikke helt kunne identificere sig med bevægelsen og betoningen og har derfor brugt andre betegnelser om deres eget grundsyn.

Alt dette har den offentlige debat forholdt sig afslappet til.

Alle afskygninger af klassisk kristendom, som har betragtet Bibelen som den endelige norm, er blevet kaldt fundamentalisme.

For nogle årtier siden foretog ordet et spring og blev en betegnelse for enhver trosforestilling, der forholder sig til guddommelig åbenbaring. Man taler om jødiske eller muslimske fundamentalister. Ordet er især blevet knyttet til den aggressive og voldelige jihad-fundamentalisme. Folkene bag nine-eleven eller Anders Bering Breivik kaldes fundamentalister.

Nu er ord jo taknemmelige. Helt uafhængigt af tro og religion kan man i dag bruge ordet fundamentalist. Jeg hørte om en forskergruppe, som var "søvn-fundamentalister". De havde åbenbart en markant teori om søvn, og det gjorde dem til nogle slemme fundamentalister.

Jeg er tiltalt af Poul Hofmanns uforfærdede mod. Men har alligevel opgivet at ordet som selvbetegnelse. Derfor siger jeg nej til at betegnes fundamentalist, men ja til at være bibeltro. Skal jeg i teologisk sammenhæng præsentere mit bibelsyn, siger jeg, at jeg har et luthersk ortodoks bibelsyn. Den måde, Luther og generationen efter ham sammentænkte Bibelens historiske sandhed med Jesu gerning, er for mig at se et pletskud i formuleringen af det fundamentale. Den institution, jeg arbejder på, kan ikke formulere et bibelsyn uden at formulere et "Jesussyn", og ikke formulere et syn på Jesus uden at det medfører et syn på Bibelen. Her tror jeg, de har ramt en bibelsk livsnerve.

Vi er alle fundamentalister – eller er vi?

Hvis man spørger ind til, hvad der betyder allermest i et menneskes liv, så kan vi nå ind til det, som betyder allermest, og som man vil leve for og dø for. Det er sjældent, at mennesker med overbevisning vil synge med på: Kæmp for alt, hvad du har kær, dø, om så det gælder, og der er længe imellem, at jeg har mødt én, der har valgt at blive soldat, fordi man elsker

fædrelandet højere end ens eget liv. Men på det personlige plan har de fleste alligevel noget, som betyder mere for dem end livet selv. De fleste af os, som er forældre, vil for eksempel uden tøven sætte livet på spil, hvis vores børn havner i livsfare i trafikken.

Den senmoderne kultur har ry for ikke at have nogle faste og varige værdier, men at mennesker lever i et kludetæppe af umiddelbare oplevelser, der fylder livet med glæde og indhold. For de fleste er det dog kun overflade. Vores hverdag er stadig fuld af idealister, som vil kæmpe for en sag, og som har grundholdninger, der betyder mere for dem end alt andet.

Denne grundholdning er i vor kultur sjældent forbundet med religiøse skrifter. Men mange har et fundamentalistisk syn på menneskerettighederne og tilsvarende dokumenter – i den forstand, at det udtrykker deres værdimæssige grundholdning. Hvis man oplever diskrimination eller dårlig behandling af mennesker eller dyr, reagerer mange med et voldsomt følelsesmæssigt engagement og røber derved, at her er noget, som virkelig betyder noget for dem. Jeg oplevede engang en mor, som gav en syngende lussing til sit barn. Hun var af fremmed herkomst, og selv om hun var i effekt, tvivler jeg på, at det var første eller sidste gang, hun tugtete sit barn på den måde. Håndelaget afslørede en rutine. Havde hun gjort det i bussen eller på gågaden i dag, var hun uden tvivl blevet meldt til politiet. Hendes adfærd krænker den fundamentalistiske indstilling, vi har til, at børn skal behandles med respekt.

Jeg tror på Jesus – og ikke på en bog

Den skepsis, vores omgivelser har med hensyn til, at vi som kristne bygger på Bibelen, kan godt smitte af på vores tro og indstilling. Jeg har for eksempel mødt mange fromme kristne, som siger, at de tror ikke på en bog, men på Jesus. Det er jo altid dejligt at høre, at mennesker tror på Jesus. Men jeg er blevet vant til at stille modspørgsmålet: Hvilken Jesus tror du på? Simon Peter troede også på Jesus i første del af hans discipeltid, men det var ikke en Jesus, som skulle til Jerusalem for at lide og dø. Mange moderne danskere tror måske på Jesus, men det er en blegfed humanistisk socialdemokrat og ikke Bibelens Jesus. Hvis et menneske vitterligt er kommet til tro på den Jesus, som gik rundt i Israel, som led, døde og opstod og som kommer til os gennem sit levende ord, så må man forholde sig til Bibelens Jesus. Uden at vi ved af det, følger der et bibelsyn med vores Jesustro. Den Jesus, vi tror på, har nemlig selv udvalgt og udrustet de vidner, som har portrætteret ham i Nytestamente. Hvis ikke vi tror på Bibelens Jesus, er det en menneskelavet afgud, og ikke den rigtige Jesus, vi møder.

Her er for mig at se den store udfordring ved den moderne religiøse interesse for Jesus. I min ungdom var Jesus en politisk revolutionær figur, for da var de store idealer de store politiske ideologier, socialisme og marxisme. Senere faldt Berlin-muren, og Jesus blev langsom den bløde humanistiske mand, der synes, det var synd for de svage og udstødte. Jesus-billedet har taget form og farve af de fundamentals, der betyder mest for mennesker i dag.

Det værste ved det er faren for, at det smitter langt ind i KFS og i den kristne kirke. Der er sider ved Jesu person, som vi oplever sympatisk, og der er anstødelige sider, som vi let fortier eller fortrænger. For eksempel alle de steder, hvor Jesus taler om dom og straf over dem, som afviser ham. Ellers hvis Jesus bliver al for konkret i sin ægteskabsetik eller for kontant i sin advarsel mod materialisme og pengekrævlighed. Det er faktisk ikke let i praksis at tro på Bibelens Jesus eller fastholde Jesu bibel. Men er det umuligt at have en tro på Jesus, uden at det involverer en tro på Bibelen som norm.

Jesu bibel og Bibelens Jesus

Jesus var meget omhyggelig med, at hans ord og gerninger skulle videregives af en udvalgt gruppe, han selv havde håndplukket.

Han havde meget bevidst udrustet dem med Guds Ånd, sådan at det ikke var overladt til deres egen gode, men hullede hukommelse at videregive hans ord og gerninger.

Han kan tale om det guddommelige, fordi Gud er hans Far, og han er fra evighed af et med sin far. På samme måde kan han tale om os og vores verden, for han blev menneske af kød og blod, og kender livet i alle dets detaljer og yderpunkter. Hans ord er Guds ord, samtidig med, at de er menneskeord, præget af hans dialekt og menneskelige livshistorie. På samme måde er apostlenes videregivelse af Jesu ord og handlinger menneskelige ord, præget af den enkeltes personlighed og temperament. Samtidig er apostlenes ord Guds ord og gengiver Guds egen tale.

Apostlenes ord har altså en særstilling, fordi Jesus selv havde betroet dem en særlig opgave og en særlig åndsudrustning. Guds Ånd er også vores hjælper og skjulte ledsager, når vi skal fortælle om Jesus. Men vores ord skal prøves af de, der hører, for vi kan tage fejl og sammenblande vores egen uforgribelige meninger med Guds egen tale. Vi tror på Jesu skjulte nærvær og på Åndens udrustning og hjælp, også når vi lukker munden op. Men vi bygger på apostlenes lære og holder fast ved det, fordi Jesus har udvalgt dem til at videregive det sande Jesusbillede.

Det samme, som Jesus siger om apostlene, siger han om profeterne i GT. Han betragter ikke deres ord som religiøse menneskers betragtninger, men som Guds ord formidlet gennem mennesker. Gud har forberedt hans komme gennem sine frelsende gerninger, og sammen med de gerninger har han udvalgt talerør, der skulle formidle og tolke hans gerninger. Gennem dette har Gud modnet tiden, sådan at han i tidens fylde kunne sende sin egen søn til verden.

Sammenhængen mellem budskab og historie

Gud er der. Han elsker verden. Derfor fortalte han en lang historie om skabelse, syndefald, frelsende indgreb og kulminationen, at han sendte sin egen søn til verden. Denne historie er unik og overbevisende og giver mennesker et helt nyt livsgrundlag og et helt anderledes perspektiv over menneskelivet. Det er fuldstændig underordnet, om de bibelske historie virkelig har fundet sted eller ej. Det er det personlige budskab, der er det afgørende.

Denne holdning er særdeles udbredt i dag, selv om den i sin essens har mere end 100 år på bagen. Fordelen ved den er, at den er helt uafhængig af historisk kritik. Om Jesus har levet eller ej, om hans grav er tom eller hans kadaver bliver fundet en dag, det er alt sammen ligegyldigt. Essensen er budskabet.

Som præst har jeg igen og igen skullet sige de sidste ord, før kisten blev ført til krematoriet, eller efter at den er sænket i graven. Her er det pludselig blevet afgørende for mig, om jeg i den situation bare gengiver en fortælling, eller om jeg siger noget historisk sandt. Er ordene om, at af jord skal du igen opstå lige så konkrete at forstå som døden og forgængeligheden og det med til jord skal du blive?

Bibelens Jesus er historisk. Han blev født på bestemt tid og sted, og beretningerne om ham har øjenvidnekarakter og bærer præg af alle de detaljer, som et øjenvidne bemærker. Vi kan næsten se det for sig, når apostlen Johannes fortæller om brødunderet og at der var meget grønt græs på stedet. Eller når Jesus siger Talita Cum, lille pige, rejs dig og Markus ikke har nænnet at oversætte ordene fra aramæisk til græsk, fordi Peter og de øvrige apostle har fortalt det så levende for mig, at man må gengive Jesu aramæiske ord.

Jeg har brug for de historiske detaljer i Bibelens beretning. Det var ved solopgang, at kvinderne gik ud til graven. Den samme sol, som stod op over mit hoved et par årtusinder siden, skinnede på en tom grav, nogle flygtende soldater, forvirrede kvinder m.v. Når Jesus taler om den kommende verden, taler han med vished om de evige ting. Derfor ved jeg, at jeg skal genskabes med en ny krop, at jeg skal leve på en ny jord, og at jeg skal gense de

mennesker, som i troen på Jesus er gået ind i døden før mig. Jeg har et håb om en synlig genkomst i herlighed, om en ny krop og en genskabt verden, fordi jeg tror på, at alt, hvad Jesus har sagt, er historisk sandt.

Men er jeg så ikke fundamentalist? Nej, det er jeg ikke. Men jeg tror på Bibelens Jesus og Jesu bibel. Jeg tror på Bibelens ufejlbarlighed og guddommelige inspiration, sådan som det første punkt lød i det første af de five fundamentals, som var en del af diskussionen for 100 år siden.

At tolke Bibelen

Når du nu er fundamentalist, spørger folk, så må du jo mene, at alt i Bibelen skal forstås bogstaveligt. Mit svar falder i to dele: Nej, jeg er ikke fundamentalist, men jeg tror, at Bibelens beretning om Jesus er sand. Det har jeg skrevet om ovenfor. For det andet:

Jeg forsøger at tage det i Bibelen bogstaveligt, som Bibelen selv forstår bogstaveligt og ligefremt.

Jeg tror for eksempel, at Jesus en dag gik på vandet. Normalt lånte han en båd, men ved en bestemt anledning fandt han det betimeligt at trodse tyngdeloven. Men når Jesus talte om at sluge en kamel eller om at have en bjælke i øjet, så tror jeg, at det er billedsprog. Jeg tror heller ikke, det tjener et formål at hugge sin egen hånd af, hvis man fristes til at gøre noget forkert. Jeg tror, det er en metafor, selv om jeg må slutte fra helheden. Endelig tror jeg, at ordet dag i skabelsesberetningen kan betyde døgn, men jeg er åben over for, at dag kan betyde livsrum eller periode, for der er mange eksempler i Bibelen på, at dag kan have en bred betydning.

Jeg tolker altså Bibelen, ligesom jeg tolker den avis, jeg læser og de e-bøger, jeg hygger mig med i fritiden. Der er afsnit i Bibelen, som er svære at forstå, fordi jeg lever i et andet sprogligt univers og i lang afstand af kulturen. Jeg har ikke den nærhed til Bibelens historiske detaljer, som samtiden havde. Dette gør ikke Bibelen uforståelig eller mulig at tolke i alle retninger. Nej, Bibelen er ikke svær at forstå. Kan jeg forstå dagens avis, kan jeg også forstå Bibelen, for den er skrevet jævnt og ligefrem, sådan at den har et budskab til alle kulturer og alle tider. Jeg ved, at jeg hermed bevæger mig ind på et kontroversielt område, for i min senmoderne tid skrives der mange bøger om, hvor umuligt det er at kommunikere forståeligt til andre. Og viser kirkehistorien ikke, at Bibelen er blevet tolket i mange retninger?

Jo, det kan være en livslang proces at forstå Bibelen, og jeg er ansat på en institution, hvor fagteologer arbejder med at forstå Bibelen i dens dybde.

Men Bibelens grundlæggende budskab er lige så enkelt at forstå, som hvis en brandmand kommer farende ind af døren og råber: Brand. Ud. Jeg begynder ikke at diskutere med ham om tolkningsmuligheder eller om han er for udfarende. Jeg ved, at nu er der kun en ting at gøre, nemlig forholde mig til budskabet.

Jeg siger ikke, at Bibelen ikke har svære afsnit, som kloge mennesker kan analysere på i årevis. Jeg siger ikke, at der ikke kan være tolkningsmuligheder og at vi skal udøve tolkningskritik. Jeg siger noget meget enkelt, om end det udfordres i en senmoderne tid, nemlig at Bibelens grundlæggende budskab om Jesus er til at forstå og til at handle på.

Er jeg så ikke en slags fundamentalist?

Nej, men jeg er kristen. Jeg tror ret og slet ikke, at ordet fundamentalist er brugbar i kristen sammenhæng til at udtrykke et bibelsyn. Man kan overveje, om det kan bruges til at udtrykke muslimens syn på Koranen, men jeg vil hellere bruge mere respektfulde udtryk om det. Jeg tror på Bibelens Jesus og på Jesu bibel. Når jeg engang, om Gud vil, skal lægges i graven, så tror jeg på ordene: Af jord skal du igen opstå. Jeg tror på en solopgang fra det høje, som skal blive en sidste i den gamle verden. Men det vil indlede den ny verden. Jeg er ikke fundamentalist. Men jeg prøver at være tro mod Jesu bibel og Bibelens Jesus.

Artiklen er tidligere bragt i Til Tro 4/20016 – https://issuu.com/til_tro/docs/tt_4_2016-online/12